

Sygn. akt I CZ 17/21

POSTANOWIENIE

Dnia 26 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Grela

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie z wniosku W. Z.

przy uczestnictwie M. Z.

o pozbawienie władzy rodzicielskiej, zawieszenie władzy rodzicielskiej,
ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi K. Z. i G. Z. oraz o zakaz
kontaktów M. Z.

z małoletnimi dziećmi,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 26 maja 2021 r.,

zażalenia wnioskodawcy

na postanowienie Sądu Okręgowego w W.

z dnia 1 czerwca 2020 r., sygn. akt VI Ca (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w W., w sprawie z wniosku W.

Z., przy uczestnictwie M. Z. o pozbawienie władzy rodzicielskiej, zawieszenie władzy rodzicielskiej, ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi: K. Z. i G.Z. oraz o zakaz kontaktów M. Z. z małoletnimi dziećmi, na skutek apelacji uczestniczki od postanowienia Sądu Rejonowego w W. z dnia 14 marca 2019 r. oraz na skutek apelacji uczestniczki i wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego w W. z dnia 2 kwietnia 2019 r., uchylił zaskarżone postanowienia i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania.

W ocenie Sądu Okręgowego w W. w przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy dopuścił się licznych uchybień proceduralnych, w szczególności, nie doszło do rozpoznania istoty sprawy, co w konsekwencji zaważyło na konieczności uchylenia zaskarżonych postanowień i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Zdaniem Sądu II instancji wiodącą okolicznością dla rozpoznania niniejszej sprawy, a stanowiącą jej istotę w kontekście żądań zgłoszonych przez wnioskodawcę, było ustalenie aktualnego stanu zdrowia psychicznego M. Z. oraz odpowiedź na pytanie, czy rzeczony stan psychiczny stanowi przemijającą, bądź trwałą przeszkodę do wykonywania władzy rodzicielskiej. Taka okoliczność, jak zważył Sąd II instancji, nie została jednak w sposób rzetelny ustalona z uwagi na fakt, iż zaniechano badań psychiatrycznych uczestniczki. Nadto, jak stwierdził Sąd Okręgowy w W., Sąd I instancji w sposób nader powierzchowny ustalił, iż zaniedbywanie przez uczestniczkę obowiązków rodzicielskich i jej zachowanie wynikają z potencjalnych dolegliwości chorobowych, oraz że zachowanie uczestniczki wskazuje na wysokie prawdopodobieństwo występowania u niej choroby psychicznej. Tymczasem, jak podkreślił Sąd II instancji, za każdym razem przed podjęciem decyzji o pozbawieniu czy zawieszeniu władzy rodzicielskiej, ingerującej w znaczny sposób w sferę uprawnień rodzicielskich, sąd powinien rozważyć czy rozstrzygnięcie takie jest potrzebne w okolicznościach danej sprawy, czy zabezpieczy odpowiednio potrzeby dzieci, uwzględniając przede wszystkim dobro małoletnich podlegających władzy rodzicielskiej. W efekcie wytknięte Sądowi I instancji przez Sąd Okręgowy w W. uchybienia zaważyły o kasatoryjnym rozstrzygnięciu tego Sądu.

Wnioskodawca postanowienie Sądu Okręgowego w W. z dnia 1 czerwca 2020 r. zaskarżył w całości, zarzucając naruszenie: art. 394¹ § 1¹ k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c., poprzez ich błędne zastosowanie i przyjęcie, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd I instancji; oraz naruszenie powyższych przepisów poprzez ich błędne zastosowanie i przyjęcie, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy pomimo, iż ewentualne braki postępowania dowodowego lub też wymagająca dowodzenia zmiana okoliczności dawała się uzupełnić na etapie postępowania odwoławczego bez przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w W. We wnioskach żalący domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w W. lub innemu sądowi równorzędnemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie jest zasadne.

Kontrola przeprowadzana przez Sąd Najwyższy odnośnie do zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma charakter formalny, koncentrując się na wskazanych przepisem art. 386 § 2 k.p.c. przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje merytoryczne tego sądu (por. przykładowe postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 6 lutego 2018 r., IV CZ 109/17, niepubl.; z dnia 31 stycznia 2018 r., I CZ 8/18, niepubl.; z dnia 7 grudnia 2017 r., II CZ 81/17, niepubl.). Sprowadza się to do sytuacji, w której Sąd Najwyższy w przypadkach określonych w art. 386 § 4 k.p.c. ogranicza się do zbadania, czy sąd odwoławczy prawidłowo ocenił przyczynę uzasadniającą uchylenie orzeczenia i czy jego merytoryczne stanowisko uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszej instancji. Poza kognicją Sądu Najwyższego, w tym przypadku, pozostaje, natomiast, ocena tego merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji, jak również wskazania tego sądu co do dalszego postępowania czy też wykładnia prawa materialnego dokonana przez ten sąd (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 marca 2018 r., IV CZ 3/18, niepubl.; z dnia 6 lutego 2018 r., IV CZ 1/18, niepubl.; z dnia 31 stycznia 2018 r., I CZ 8/18, niepubl.; z dnia 12 grudnia 2017 r., IV CZ 90/17, niepubl.). W rezultacie

zażalenie do Sądu Najwyższego, o którym mowa w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie służy ocenie prawidłowości czynności procesowych sądu podjętych w celu wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy ani również zaprezentowanego przez ten sąd poglądu na temat wykładni prawa materialnego mającego zastosowanie w sprawie. Kontrola Sądu Najwyższego w ramach rozpoznawania takiego zażalenia nie zmierza do oceny zasadności żądania pozwu ani apelacji i nie polega na merytorycznej ocenie stanowiska sądu drugiej instancji co do przepisów prawa materialnego mających zastosowanie w sprawie (por. np.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2018 r., I CZ 8/18, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia z 14 czerwca 2013 r., V CZ 23/13, niepubl.), mając formalny charakter. Przenosząc rozważania na grunt przedmiotowej sprawy w zażaleniu zarzucono naruszenie przez Sąd Okręgowy w W. art. 394¹ § 1¹ k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c., poprzez ich błędne zastosowanie i przyjęcie, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd I instancji, z uwagi na rzekomą okoliczność nieustalenia aktualnego stanu zdrowia psychicznego M. Z. oraz zaniechania ustalenia faktu, czy stan psychiczny uczestniczki stanowi przemijającą, bądź trwałą przeszkodę do wykonywania władzy rodzicielskiej. Przez pojęcie nierozpoznania istoty sprawy należy, natomiast, rozumieć nierozstrzygnięcie żądań stron, czyli niezafatwienie tego, co było przedmiotem sporu. Dla oceny tej przesłanki nie mają natomiast znaczenia niedokładności postępowania, które polegają na tym, że sąd pierwszej instancji nie wziął pod uwagę wszystkich dowodów, które mogły służyć do należytego rozpoznania sprawy, lub nie rozważył wszystkich okoliczności. Mając na uwadze wykładnię językową, systemową i funkcjonalną tego zwrotu, przyjmuje się, że wszelkie inne wady rozstrzygnięcia dotyczące naruszeń prawa materialnego czy procesowego, poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości, nie uzasadniają uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (por. np.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 r., I CZ 47/15, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2015 r., V CZ 16/15, niepubl.). Z uwagi, natomiast, na przyjęcie przez ustawodawcę systemu apelacji pełnej (druga instancja ma charakter merytoryczny, służąc rozpoznaniu sprawy, a nie li tylko środka odwoławczego) sąd drugiej instancji jest zobowiązany

samodzielnie dokonać oceny prawnej dochodzonego żądania i skonfrontować ją z zaskarżonym orzeczeniem oraz uzasadniającymi go motywami, nie będąc przy tym ograniczony zarzutami apelacji. Nie stanowi też podstawy uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, z powodu nierozpoznania istoty sprawy, niewyjaśnienie przez sąd pierwszej instancji okoliczności faktycznych istotnych dla jej rozstrzygnięcia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2014 r., I CZ 18/14, niepubl.; oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2015 r., III CSK 221/14, niepubl.). Tymczasem w realiach rzeczzonej sprawy Sąd Okręgowy w W. swoje rozstrzygnięcie sprowadził do orzeczenie kasatoryjnego. Uszło uwagi Sądu II instancji, iż w ramach swojej kognicji znajdującej oparcie w systemowej konstrukcji apelacji pełnej powinien był uzupełnić zgromadzony w sprawie obszerny materiał dowodowy, chociażby poprzez ustalenie przez biegłych lekarzy psychiatrów aktualnego stanu zdrowia uczestniczki, a nie poprzestać na samym uchyleniu zapadłych w postępowaniu rozstrzygnięć. W przedmiotowej sprawie postępowanie toczy się, bowiem, od trzech lat, w efekcie obarczona błędem była decyzja Sądu Odwoławczego, który swoim orzeczeniem unicestwił dorobek, w tym dowodowy, Sądu Rejonowego w W., w sytuacji, w której powinien był go jedynie uzupełnić, zwłaszcza, kiedy w rachubę wchodzi stan zdrowia psychicznego uczestnika postępowania, podlegający przecież swoistej dynamice. Za takim rozwiązaniem przemawiała, bowiem, chociażby zasada ekonomiki procesowej, której uchybienie w tym przypadku wywołało realne ryzyko przewlekłości postępowania.

Mając powyższe rozważania na względzie zaskarżone postanowienie podlega uchyleniu, o czym Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

ke